

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย^๑ มีวิวัฒนาการที่ยาวนานหลายยุคหลายสมัยผ่านการปฏิรูปในหลายด้าน ตั้งแต่การจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบ มีการตรากฎหมายเพื่อรองรับการบริหารงานจัดเก็บ และปรับปรุงรูปแบบการจัดเก็บภาษีอากรเรื่อยมาจนมีความสมบูรณ์อันเป็นสากล โดยมีกรมสรรพากรซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานหลักในการจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากรและตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการจัดเก็บภาษีอากรที่อยู่ในความรับผิดชอบได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ อากรแสตมป์ ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ฯลฯ โดยตระหนักถึงบทบาทในการมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคแก่ผู้เสียภาษี พยายามยกระดับความสมัครใจในการเสียภาษีของประชาชนและให้บริการที่ดีแก่ผู้เสียภาษี โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานซึ่งมีหลักการของระบบภาษีอากรที่ดี ประกอบด้วยความเหมาะสมและความทั่วถึงของการจัดเก็บภาษีอากร การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การสร้างความเข้าใจของผู้เสียภาษีอากร

ด้วยข้อจำกัดหลายประการทั้งในส่วนของกรมสรรพากร และของผู้เสียภาษีรวมทั้งสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ กรมสรรพากรต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ดังนั้นเพื่อให้บรรลุผลตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยเป้าหมายของการจัดเก็บภาษีซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี กฎหมายประมวลรัษฎากรได้ถูกแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐบาลได้เริ่มนำ

^๑ฉัตรชัย นาคศรีขุ่ม, “ทิศทางเชิงกลยุทธ์ตามระบบการบริหารงานแนวใหม่ของกรมสรรพากร กรณีศึกษาที่มก้ากับดูแลผู้เสียภาษี สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๑๔”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑.

ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะมาใช้ในการจัดเก็บแทนภาษีการค้า ที่มีปัญหาการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนไม่เป็นธรรม

ระบบการชำระภาษีโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น การชำระภาษีโดยการประเมินตนเอง การชำระภาษีโดยการประเมินของเจ้าพนักงาน และการชำระภาษีโดยการหัก ณ ที่จ่าย^๒

การชำระภาษีโดยการประเมินตนเอง นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไปในประเทศต่างๆ ผู้เสียภาษีมียหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีพร้อมทั้งคำนวณภาษีที่จะต้องเสียด้วยตนเอง และจะต้องชำระภาษีตามจำนวนที่คำนวณได้นั้นภายในกำหนดเวลาและสถานที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อเจ้าพนักงานตรวจแบบในภายหลังว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนเจ้าหน้าที่จะประเมินภาษีเพิ่มเติมขึ้นมาให้เป็นที่ยึดถือต่อไป

การจัดเก็บภาษีระบบนี้เหมาะกับภาษีอากรที่มีฐานกว้าง ครอบคลุมผู้เสียภาษีจำนวนมากและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจดี ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีได้มาก ระบบประเมินตนเองจะประสบผลเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความสมัครใจในการเสียภาษีอากรของประชาชนเป็นสำคัญ ภาษีอากรประเภทนี้ในประเทศไทย ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

การชำระภาษีโดยการประเมินของเจ้าพนักงาน เป็นวิธีที่กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีมียหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการเพื่อแสดงรายละเอียดต่างๆ อันจำเป็นสำหรับการคำนวณภาษีอากรต่อเจ้าพนักงาน โดยยังมีต้องชำระภาษีในตอนนั้น เมื่อเจ้าพนักงานตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ แล้วจะทำการประเมินภาษีและแจ้งให้ผู้เสียภาษีทราบ เพื่อนำเงินมาชำระภาษีตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ระบบนี้เหมาะสำหรับกรณีที่ผู้เสียภาษีมียจำนวนไม่มากนัก ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายภาษีอากรอยู่ในระดับต่ำ หรือกฎหมายภาษีอากรก่อให้เกิดการตีความได้หลายนัย ภาษีอากรไทยที่เก็บในระบบนี้ ได้แก่ ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน เป็นต้น

การชำระภาษีโดยการหักภาษี ณ ที่จ่าย เมื่อผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินจ่ายเงินได้ให้กับผู้มีเงินได้จะหักภาษีอากรไว้จำนวนหนึ่งและผู้จ่ายเงินได้จะนำภาษีอากรที่หักไว้นี้ส่งกรมสรรพากร

^๒ สมคิด บางโม, ภาษีอากรธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า

ภาษีอากรที่ถูกหักไว้จะเป็นเครดิตภาษีของผู้มีเงินได้ สามารถนำมาหักภาษีที่ต้องชำระตอนปลายปีได้ สำหรับต่างจังหวัดให้ยื่นต่อสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาอำเภอหรือกิ่งอำเภอนั้นๆ สำหรับท้องที่กรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขานั้นๆ หรือตามที่กรมสรรพากรกำหนด

การจัดเก็บภาษีอากรของรัฐบาล นอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลแล้ว รัฐบาลยังใช้การภาษีอากรเป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศให้มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ช่วยกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ควบคุมและส่งเสริมการบริโภคของประชาชน ทำให้รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้ การใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องมือดังกล่าวเป็นการดำเนินนโยบายภาษีอากร นโยบายภาษีอากรที่รัฐบาลนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจได้^๓

การจัดเก็บภาษีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตามหลักฐานมีการจัดเก็บภาษียึดกับการจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากรแต่ในสมัยนั้นเรียกว่า ส่วย โดยได้มาจากการจัดเก็บจากสินค้าที่ผ่านด่านภาษี^๔ ซึ่งด่านที่ตั้งนี้พระราชผู้ปกครองแคว้นหรือผู้ปกครองรัฐเป็นคนกำหนดขึ้น ไว้ทางช่องเขา ประตูเมืองและท่าเรือ เพื่อจัดเก็บภาษีแก่ของหรือสินค้าที่ผ่านเข้าออกตามด่านภาษีนั้นและคอยควบคุมดูแลและดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บภาษีซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับสมัยนี้ ก็คือภาษีอากรที่กรมสรรพากรจัดเก็บนั่นเอง^๕

ดังนั้น การจัดเก็บภาษีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคมไทยจึงมีบทบาทที่สำคัญไม่แพ้กัน จุดประสงค์ คือ เพื่อหารายได้ให้แก่อำนาจรัฐมาใช้ประโยชน์ในการทะนุบำรุงให้รัฐมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน

ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีอากรมีมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการแก้ไขและพัฒนามาตลอดไม่ว่าจะเป็น การแก้ไขกฎหมายประมวลรัษฎากร ระเบียบข้อบังคับต่างๆ

^๓บุญจพร ทองเล็ก, การภาษีอากรธุรกิจ(Business Taxation), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด(มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^๔วิ.ภิกขุณี. (ไทย) ๓/๘๒๔/๑๔๖.

^๕วิ.มหา.(ไทย)๑/๑๑๓/๕๐ – ๕๑.

ให้ทันสมัยอยู่เสมอ แต่ปัญหาต่างๆก็ยังมีให้เห็น เช่น ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับประมวลรัษฎากรของประชาชน นิติบุคคล ยังมีหลายคนที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับประมวลรัษฎากร สำนักงานบัญชีเสื่อมสอนให้หลบเลี่ยงภาษี ผู้มีอิทธิพล การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การทุจริตของเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บ การทำรายจ่ายภาษีเป็นเท็จ การซื้อใบกำกับภาษีที่ออกโดยชอบแต่ผู้ใช้นำมาใช้โดยไม่ชอบ

การทำใบกำกับภาษีปลอมมีกรณีตัวอย่างดังนี้

พล.ต.ต.สุชาติ กาญจนวิเศษ ผบก.สศก. และเจ้าหน้าที่จากสำนักตรวจภาษีอากรกลาง กรมสรรพากร ร่วมกันแถลงข่าวการจับกุม นางชนิษฐา เปรมศรี อายุ ๓๐ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๐๖/๖ หมู่ ๕ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นผู้ต้องสงสัยโดยได้ทำการล่อซื้อใบกำกับภาษีที่ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายที่บริเวณสวนหย่อมติดกับเกาะลอย อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการตรวจค้นพบใบกำกับภาษีที่ออกในนาม ห้างหุ้นส่วนจำกัด แหลมจบบังค้าไม่ออกให้กับบริษัท ห้างร้านและร้านค้าต่างๆ รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒,๒๑๓,๖๕๔ บาท และคิดค่าใบกำกับภาษีในอัตราร้อยละ ๓.๕ ของมูลค่าที่ปรากฏในใบกำกับภาษี ซึ่งนางชนิษฐาให้การรับสารภาพว่าเป็นผู้จัดทำขึ้น^๖

ปัญหาเหล่านี้เกิดจากบุคคลเหล่านั้นไม่มีหิริโอตตปปะ ไม่มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรนำหิริ โอตตปปะ และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ควบคู่กับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บภาษีอากร ตลอดจนนำมาวิเคราะห์ใช้ในการทำงานและวิธีการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะนำมาบริหารจัดการต่อองค์กร นโยบายผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดเก็บภาษีอากร คือ หิริ โอตตปปะและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม เช่น อคติ ๔ พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น

^๖สายฝน แชมเพชร, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการป้องกันและปราบปรามใบกำกับภาษีปลอม: กรณีศึกษาสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๒”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักหิริ โอตตปปะและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บภาษีอากรในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘
- ๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์ใช้หลักหิริ โอตตปปะและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ หลักหิริ โอตตปปะในการจัดเก็บภาษีอากร ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ปัญหาในการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ ประยุกต์หลักหิริ โอตตปปะและหลักธรรมใช้ในการจัดเก็บภาษีอากร หรือไม่ อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจะศึกษาหลักหิริ โอตตปปะในการจัดเก็บภาษีอากรที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและปัญหาในการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ ตลอดจนการนำหลักหิริ โอตตปปะมาประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บภาษีอากร ในการทำงานของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ เท่านั้น

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดเก็บภาษีอากรในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง พระเจ้าแผ่นดินทรงกำหนดเขตให้ตั้งด่านภาษี ได้แก่ ที่ภูเขาคีดี ทำน้ำคีดี ประตูล้ำบ้านคีดี ด้วยรับสั่งว่า “จงเก็บภาษีผู้ผ่าน”

การจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ หมายถึง สิ่งที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากรายธุรกิจ และนำไปใช้ประโยชน์ส่วนรวมโดยมิได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษีอากร

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ หมายถึง หน่วยงานหนึ่งในกรมสรรพากรซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการวางแผนปฏิบัติงาน ประเมินผล เพื่อให้การบริหารงานจัดเก็บภาษีอากรเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน เป้าหมายของกรมสรรพากรและสำนักงานสรรพากรภาค ๓ กำกับดูแลผู้เสียภาษีอากรเป็นรายผู้ประกอบการ ตรวจสอบปฏิบัติการตรวจสอบภาษีอากร สำหรับรายที่อยู่ในความรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการเร่งรัดภาษีอากรค้างและดำเนินคดีกับผู้เสียภาษี รวมทั้งตอบข้อหารือทางภาษีอากร พิจารณาคืนเงินภาษีอากร ปฏิบัติงานด้านกรรมวิธี ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีอากร ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย กำกับ ติดตาม และควบคุมการปฏิบัติงานของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขารายธุรกิจ

หิริ คือ ความละอาย หมายถึง ความละอายในการประพฤติตนไปในทางที่ไม่ดี ไม่งาม ผิดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรม ที่ละเว้นการทำได้ ที่ตนสามารถทำได้ ในที่นี้หมายถึง ความละอายต่อสิ่งที่ตนประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ไม่ถูก ไม่ควร ในการจัดเก็บภาษีอากร

โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัว หมายถึง ความเกรงกลัวต่อการกระทำที่ไม่ถูก ไม่ควร ทางกาย วาจา ใจ อันจะเกิดขึ้นแก่ตน ในที่นี้ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำผิดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรมอันดีในการจัดเก็บภาษีอากร

การประยุกต์ใช้หิริโอตตปปะ หมายถึง การนำหลักธรรมข้อนี้ไปใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและนำไปใช้ในการเตือนสติในปฏิบัติงานจัดเก็บภาษีอากรให้เกิดความละอาย ต่อบาปทุจริต และเกรงกลัวต่อผลการประพฤติดีกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรมอันดีงาม ซึ่งจะเกิดขึ้นกับตน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้องในการทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักหิริโอตตปปะเพื่อแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘” มีเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียงไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ปริงเฉทที่ ๑ สิ้นนิเทศว่า สິลนั้นมีความสะอาด เป็นอาการปรากฏ วิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่าหิริ และโอตตปปะ เป็นปทัฏฐาน ของสິลนั้นจริงอยู่ สິลนั้นมีความสะอาดที่ตรัสไว้อย่างนั้นคือ “ความสะอาดกาย ความสะอาดวาจา ความสะอาดใจ” เป็นอาการปรากฏย่อมปรากฏโดยสภาวะอันสะอาด ย่อมถึงสภาวะอันจะพึงถือเอาได้ ส่วนหิริและโอตตปปะ วิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่าเป็น ปทัฏฐานของสິลนั้น อธิบายว่า หิริและโอตตปปะ เป็นเหตุใกล้ของสິล เป็นความจริง เมื่อหิริและโอตตปปะมีอยู่ สິลจึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ เมื่อหิริและโอตตปปะไม่มีสึลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้เลย”

สมเด็จพระวันรัต (๒๔๖๓/ ๒-๓) อธิบายว่า หิริโอตตปปะเป็นสมุฏฐานให้เกิดกุศล ธรรม หิริ เป็นเรื่องของเจตนาที่ละอายต่อความประพฤติชั่ว โอตตปปะ เป็นชื่อของเจตนาที่กลัวต่อความประพฤติเช่นนั้น ทั้งสองประการนี้ เป็นคุณรักษาใจให้คงที่ทั้งในที่แจ้งและในที่ลับ... ธรรมคู่นี้เป็นปัจจัยให้ประกอบความดี ซึ่งเป็นทางให้เกิดความสุขสำราญ อุมัธราสัตว์โลกไว้มิให้ตกต่ำ เพราะฉะนั้นสมเด็จพระศาสดาจึงตรัสว่า เป็นธรรมรักษาโลก ถ้าโลกจักไม่นับถือคุณธรรมคู่นี้เป็น วิหารธรรม ต่างก็จะเบียดเบียนกันยิ่งขึ้นไปกว่านี้ คุณธรรมคู่นี้มีอยู่ในที่ใด สึลก็มีอยู่ในที่นั้น แม้สึลมีอยู่ในที่ใด หิริโอตตปปะก็มีอยู่ในที่นั้น เป็นกัลยาณมิตรสนิทสนมกัน”

ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม ได้กล่าวว่า นักเศรษฐศาสตร์พยายามที่จะหาคำจำกัดความของคำว่า “ภาษีอากร (Tax)” เพื่อให้มีความหมายครอบคลุมภาษีอากรทุกประเภทที่มีการจัดเก็บ แต่ในปัจจุบันก็ยังหาคำจำกัดความที่สมบูรณ์ที่สุดไม่ได้ คำจำกัดความซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดมีอยู่ ๒ คำจำกัดความ^๕ คือ

^๕พระพุทโธสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลและเรียบเรียงโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด ๒๕๔๘), หน้า ๑๒-๑๓.

^๖สมเด็จพระวันรัต, อ้างถึงใน ธาณี กลิ่นเกษร, “ผลการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา เพื่อพัฒนา หิริโอตตปปะและทัศนคติ ต่อพุทธศาสนาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพัทลุง,” **ปริญญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหบัณฑิต**, (คณะวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^๗ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, **กฎหมายภาษีอากร**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบัน T. Training Center, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒.

คำจำกัดความในแนวที่หนึ่ง “ภาษีอากร” หมายถึง สิ่งที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากราษฎร และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยมีได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี

คำจำกัดความในแนวที่สอง “ภาษีอากร” หมายถึง เงินได้หรือทรัพยากรที่เคลื่อนย้ายจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล ยกเว้นการกู้ยืมและการขายสินค้าหรือบริการในราคาทุนของรัฐบาล

๑.๖.๒ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยเนตร ระวีวรรณ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบค้าขายและจัดเก็บภาษีใน คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” สรุปได้ความว่า ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักฐานเกี่ยวกับการค้าขายที่กำไรและขาดทุน ปรากฏอยู่ในอาณิขสูตร สูตรนี้ได้กล่าวถึง พระสารีบุตรได้ตรัสถาม พระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ทำให้การค้าขายได้กำไรและเหตุปัจจัยที่ทำให้การค้าขายขาดทุน พระพุทธเจ้าได้ให้ความใส่ใจเกี่ยวกับการค้าขายเป็นอย่างมากมีหลักฐานปรากฏในหลัก โภคอาทิยะ ๕ คือ ญาติพลี อติติพลี ปุพเพตพลี ราชพลี ในอรรถกถาได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับพลี (พะลีส) คือ การสงเคราะห์บวงสรวง น้อมให้ หรือส่วย ราชพลี คือ การถวายเงินของหลวงมีการเสียภาษีอากร เป็นต้น เป็นการเพื่อแบ่งปันช่วยบริจาคนั้นของหลวง มีการเสียภาษีอากร เพื่อนำไปใช้ในการทำนุบำรุงพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญมั่นคง^{๑๑}

สันติ เมืองแสง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง เทวธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” สรุปได้ความว่า เทวธรรม คือ หิริโอตตปปะ เป็นหลักธรรมที่ได้ชื่อว่า เป็นจริยธรรมปกป้องคุ้มครองโลก เป็นการรักษาวินัยธรรมประเพณีอันดีงาม ของมวลมนุษยชาติในโลกนี้ไว้ไม่ให้สูญสิ้น เป็นแก่นของมนุษยธรรมในการฝึกฝนพัฒนาตนให้มีหิริความละอายใจต่อบาปทุจริต และโอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อผลของความชั่วร้ายเป็นการยกจิตใจของตนให้สูงขึ้น เป็น สมมติเทพ อุปัตติเทพและวิสุทธิเทพ^{๑๒}

^{๑๑}ชัยเนตร ระวีวรรณ, “ศึกษารูปแบบค้าขายและจัดเก็บภาษีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๒}สันติ เมืองแสง, “ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเทวธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ประทีป ประดับธรรมในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการจัดเก็บภาษีศุลกากร” สรุปได้ว่า หิริโอตตปปะเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารงานในด้านคุณธรรม ผู้บริหารงานควรนำหิริโอตตปปะไปใช้ในการบริหารงาน เพื่อเป็นเกราะคุ้มกันความชั่ว เมื่อไม่ทำชั่วแล้วความสุขทั้งหลายก็หาได้ไม่ยาก เพราะการเกรงกลัวต่อบาปเท่ากับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ให้แก่ผู้บริหารและจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่น^{๑๒}

ไชยการ ทองแก้ว ในวิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง หิริโอตตปปะกับสัปปริสธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย” สรุปได้ความว่า คุณธรรมด้านหิริโอตตปปะซึ่งเป็นคุณธรรมระดับบุคคลนั้น จะช่วยเป็นเครื่องแต่งจิต อบรมจิตของบุคคลให้ดีให้งามขึ้นได้ และจะต่อเนื่องไปถึงสังคม ทำให้สังคมที่เสื่อมโทรมยุ่งเหยิงเดือดร้อนวุ่นวายกลับสงบสุขลงได้ การพัฒนาประเทศด้านต่างๆ จะประสบความสำเร็จมากขึ้น^{๑๓}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หิริโอตตปปะมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรทุกองค์กร การบริหารงานขององค์กรจะให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องควรนำหลักหิริโอตตปปะไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน เพื่อให้เกิดความละเอียดในการประพฤติปฏิบัติตนที่เป็นไปในทางที่ไม่ถูก ไม่ควร ทางกาย วาจา ใจ และเกรงกลัวต่อผลของการประพฤติผิดกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรมอันดี ฉะนั้น องค์กรควรนำหลักหิริโอตตปปะไปใช้ในกระบวนการจัดเก็บภาษีและบริหารงานภายในองค์กรเพื่อให้เกิดความโปร่งใสเป็นธรรมสามารถตรวจสอบได้

^{๑๒}ประทีป ประดับธรรม, “วิเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการจัดเก็บภาษีศุลกากร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๑๓}ไชยการ ทองแก้ว, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหิริโอตตปปะกับสัปปริสธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย”, ปรินิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐).

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาหลักหิริ โอตตปปะในการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘ จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถา ตำรา บทความ ตลอดจนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ ศึกษาปัญหาในการจัดเก็บภาษีอากรจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สรรพากร จำนวน ๕ คน และผู้เสียภาษีอากร จำนวน ๕ คน

๑.๗.๓ ประยุกต์หลักหิริ โอตตปปะในการจัดเก็บภาษีอากรที่ได้ศึกษามาแล้วใช้แก้ปัญหาในการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘

๑.๗.๔ ประมวล รวบรวมและศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารดังกล่าว

๑.๗.๕ เรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบวิธีการจัดเก็บภาษีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘

๑.๘.๒ ทำให้ทราบว่าหิริ โอตตปปะและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร ๒๘

๑.๘.๓ ทำให้ทราบว่าหิริ โอตตปปะและหลักธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บภาษีอากรได้